

Denne artikkelen er et foredrag holdt på Bergen sosiale forum den 25. mars 2006. I artikkelen diskuterer jeg fremveksten av en global overvåkningskultur, en kultur som er på full veg inn i det europeiske samfunnet. Effekten av den er kontroversiell, fordi, den først og fremst går på bekostning av individets rettigheter overfor nasjonalstaten. Og, for det andre, demokratiske spilleregler synes å forvitte. Mer og mer makt konsentreres på færre hender for å sikre "fred" og "stabilitet", og borgeres rettigheter trekkes tilbake for å nedkjempe de mange fiendene som nå terroriserer Europa. Europas moralske frykt for "det andre" og "fremmede" har ment at visse grupper er utsatt for statlig overgrep enn andre grupper – de ulovlige immigrantene. Artikkelen tar for seg dem.

Demokratiets fall og fremveksten av en ny underklasse av ulovlige immigranter

av Halvdan Haugsbakken

Tittelen på foredraget, "**demokratiets fall**", og "**fremveksten av en ny underklasse av ulovlige immigranter**", springer ut fra mine pessimistiske anskuelser på det jeg anser for å være fundamentale endringer på borgeres rettigheter visa-a-vi nasjonalstaten. På denne måten viser tittelen til betraktninger om forvitringen demokratiske strukturerer i vestlige stater. Dette sier jeg fordi Europa i dag er konfrontert med å teste seg i demokrati, et styresett som vi selv liker å være en forsvarer av. Foredragets hovedpoeng er et forsøk på å reflektere over forumets viktigste stikkord, "demokrati", fordi det er interessant å spørre hvordan vi som borgere har fått *økte* eller *reduserte* muligheter til å påvirke eller endre det demokratiske samfunnet vi er en del av. Det sirkulerer, dessverre, bekymrende ideer om "ulovlighet" i den globale debatten. Flere lover og regler synes å gi myndigheter mer makt til å foreta direkte inngripen i borgeres liv uten noen form for "nødvendig" legitimering.

Foruten at myndigheter forsikrer oss om at borgere har rettigheter, settes disse til side for å sikre samfunnet mot potensielle fiender. Det hele synes uttrykt gjennom utviklingen av en global overvåkningskultur. Og med den, følger mer politiske problemer enn det klarer å løse. Det er grunn til bekymring. Ikke fordi at visse grupper er utsatt for stigmatisering. Det er en forsterkende tendens at demokratiet settes mer til side i favør av mer sikkerhet. I dag føres det en rekke "globale kriger" som skaper legitimitet for oppgi borgeres rettigheter. Først må vi ikke glemme krigen mot terrorisme, narkotika og organisert kriminalitet. Og den siste som har poppet opp på den europeiske dagsordenen, **ulovlig migrasjon**. Og det er denne krigen som foredraget tar for seg. Fordi, denne krigen har sterk tendens til å sette mennesker som er på flukt fra global vold og nød i en uheldig situasjon. Ved ankomsten til Europa er de blitt til "kriminelle", "statsløse" og har dermed få eller ingen rettigheter. Et paradoks med ulovlige immigranter, er at de har vært økonomisk integrert i Europa i årevis. Men nå skal de altså ut ellers stoppes. En effekt kampen er at mer makt plasseres i hendene på ordensmakter som har en allerede diffus eller lite legitimitet.

En kan jo spørre retorisk, har vi noen gang levd i et demokrati?

Da jeg først startet å forfatte manuskriptet til dette foredraget, var jeg usikker på hvordan jeg skulle angripe. Jeg har som uavhengig akademiker eller freelanceforsker, avhengig av hvordan man ser det, gått til historiske epoker og et barndomsfenomen for å forstå det jeg holder på med. Og dette er for det først de politiske prosessene før den andre verdens krig brøt ut, og Star Wars. For å ta det siste første, så er jeg, blitt overbevist om at "historien" gjentar seg i en form for rituell syklus. Den reproduseres fra tid til annen med ulik innhold, og presenterer seg ulikt for den som fortolker den. Derfor har Georg Lucas et poeng med sin Star Wars saga, der han beskriver demokratis fall gjennom at demokrati blir til diktatur, en prosess som skjer gjennom mobilisering til en krigstilstand. Framveksten av Imperiet, med Keiseren og Darth Vader i spissen, er like mye en fantasi som det er virkelighet fra historiske prosesser. Man forestiller seg gjerne at et systemskifte, eller materialiseringen av et tyrannisk styresett, kommer gjennom en revolusjon eller et kupp. En gruppe opposisjonelle tar til våpen, fremhever at de styrende undertrykker, kanskje, til dels er innkompetente i sine gjøremål, og gjør ingenting for "folket". Til ytterst konsekvens, de dynker seg i moralsk dekadens.

I seg selv skaper slike påstander legitime argumenter for å gjøre opprør med målet å innsette seg sjøl som ny regent. Når opprørerne så har kommet til makten, ender de opp i den samme suppa som sine forgjengere – de er i fare for å bli like tyranniske de også, et poeng så glimrende illustrert i Orwells "Animal farm". Men materialiseringen av det autoritære styresettet trenger ikke å skje gjennom politiske konfrontasjoner eller væpnet makt. Flere ganger har det vært motsatt, om en skal ta Lucas på ordet. Fordi, han har gjort sine undersøkelser grundig, og eksemplifiserer gjennom SW at tyranniet kan skapes gjennom å utnytte et system som i seg selv er åpen for manipulasjon. Og det er nettopp dette Keiseren gjør. Etter at Palpatine har blitt valgt som Kansler, og under sitt andre dekknavn Lord Sidious, en ond Sith lord, er det trusselen om krig som gjør at Senatet gir han mer "ekstra fullmakter" for å nedkjempe "separatistene", en fiende Palpatine/Sidious har konstruert sjøl. Aktører som tilstreber seg eller blir gitt ekstrem autoritær makt i en nasjonalstat skjer på forskjellig vis.

For å hoppe tilbake min andre inspirasjonskilde, kan et eksempel her nevnes. Før den annen verdenskrig, er det særlig en konkret politisk handling der styrende organer nærmest vedtar diktaturet - Hitlers fullmaktslov innført den 23. mai 1933. Etter at Hitler hadde kommet til maken gjennom tvilsomme metoder, ga den såkalte fullmaktsloven den legale basisen for tyranniet. Hitler sikret da at hans forfølgelser hadde "politisk legitimitet" fra en lovgivende forsamling. Fagforeninger ble oppløst, og alle andre organisasjoner ble omdannet til yrkesorganisasjoner. Politiske partier utenom det nazistiske ble forbudt, og det som fulgte var et massivt systemskifte der all makt ble konsentrert i hendene på nazistaten. Presse, litteratur og alt annet som kunne tenkes å være politisk motstander av nazistaten ble forbudt. Folk ble sendt i arbeids- eller konsentrasjonsleir uten lov og dom. Interessant er det også å lese at arbeidsledighet ble vedtatt avskaffet da det ble innført delvis arbeids- og verneplikt!

Og faktisk endte man i en situasjon der den tyske staten var ansvarlig for all import og eksport til den voksende krigsmaskinen. Dette, for at Tyskland skulle være mest mulig selvhjulpent. I kjølvannet av fullmaktsloven ble Nürnberglovene vedtatt i september 1935, en lov som særlig fratok jødene statsborgerlige rettigheter og alminnelig rettsbeskyttelse. Altså, det man ser fra denne epoken er at den lovgivende og utøvende forsamling har altså gitt opp sine fullmakter og overført dem til en og samme person, en prosess som er den totale døden av det demokratiske styresettet. Ellers kan man jo skyte lakonisk fra SW. I det Keiseren har utslettet jediridderne og vedtar å "omorganisere" republikken til det Første Galtiske Imperiet, en omorganiseringserklæring som skjer blant de folkevalgte i Senatet, dette, for å ivareta et **sikkert** og **fredfylt** samfunn, repliserer opposisjonspolitikeren Amidala: "Så det er slik friheten dør, til øredøvende jubel.

Moralen fra denne visen, er ikke bare at de som "representerer" folket oppgir sin makt og gir den til noen "andre". Tvert om. For å gå til det ekstreme. Poenget er at sementeringen av et autoritært styresett kommer innenfra fra et åpenbart manipulerbart system! Og dette er skummelt. For å forstreke denne sementeringsprosessen forfølges en konstruert fiende, og man gjør dem lidende for ens egen aversjon, eller, hat. Dette kan selvfølgelig ha flere positive konsekvenser for den herskende klassen. Man kan for eksempel styrke sin egen maktposisjon. Under naziststaten var det jødene som led. I dagens krig mot terror, er det mennesker med en muslimsk tro som er roten til våre bekymringer. Men mer fundamentalt, og for å returnere tilbake til foredragets hovedpoeng, de som forfølges, overvåkes. Fra denne forfølgelses orienterte tankegangen konstrueres et bilde av det som skal forfølges. Hva er "de".

Fra den offentlige debatten vet vi alt om deres "historie", "kultur", "tradisjoner", med andre ord, hele deres levesett. Fra denne informasjonen, kan de mistenkeliggjøres, og dermed utsettes de for stigmatisering. **DE**, mot **OSS**. Det "andres" rett til sosialt og kulturelt å eksistere, reduseres, og individets rett til å være det man er, forsvinner som en effekt. Med fra logikken, synes det så at de som er en del av den etablerte ordenen, og velger å kritisere den, omformer seg rakt til å bli en fiende. Opposisjon tolereres så lenge man forholder seg **moderat** til de styrendes synspunkter. Dette poenget synes å være aktualisert i dag, ikke bare her i Norge, men over hele verden. I USA, for eksempel, er man enten "for" eller "imot" Bush' kamp mot internasjonal terrorisme. Kritiserer man Bush, blir en stemplet som **upatriotisk**, til tross for at dem som kritiserer Bush oppfatter seg like patriotiske som han. En kan jo gjerne dra det videre at bare gjennom at denne konferansen arrangeres, der vi helt klart stiller spørsmål ved markedsliberalismen, utpeker vi oss sjøl som en opposisjon. Ja, kanskje type trussel mot den etablerte ordenen her i Norge. Derfor er det nødvendig å overvåke og kontrollere at borgeres rettigheter blir ivarettatt, uansett, rase, kultur og religion, og andre relaterte skiller. Men er det slik at alle står likt for demokratiet og blir deres rettigheter sikret?

Kampen mot den ulovlige migrasjonen – en nødvendig krig?

På dette spørsmålet vil jeg helt klart svare ett kontant "nei". For å returnere til "krigen" jeg skulle snakke om, altså, kampen mot "ulovlig migrasjon", er dette en kamp som oppsluker mer av sikkerhetsbudsjettene til EU. For en tid tilbake kunne man lese i norske aviser at hele 60 % av Unionens forsvars- og sikkerhetsbudsjett for de neste fem til ti årene, er satt av til nevnte kamp. Noe skal gå til økt grensekontroll, formidling av menneskerettigheter og straffing av menneskesmuglere. Flere vil nok spørre om dette er en propagandakrig som på lang sikt vil ha liten effekt på reduksjonen av strømmen av mennesker til Europa. Men hvorfor kamp? I flere utredninger, rettsdokumenter og andre pamfletter utredet av både EUs elitebyråkarter og policymakere på nasjonale nivåer, og i tillegg, til sterkt politiserte diskurser i den offentlige debatten, kommer man støtt og stadig over anvendelsen av termen "*the fight against illegal migration*".

I det store skrekks scenariet ser europeiske stater for seg at man står overfor en massiv "flodbølge" av innvandrere som når som helst vil skylle innover Europa og skape en gigantisk kollaps. Man ser for seg en demografisk bombe som når som helst kan gå av. De mest skeptiske ser kanskje for seg at all verdens migrasjon peker mot Europa, og den må stoppes. Kampen har nok ikke kommet her til lands ennå for fullt. Men den har delvis bevisstgjort seg i den norske offentligheten. Når ideer om at "ulovlige innvandrere" og menneskesmugling har blitt til en ny folkefiende, vil vi nok høre mer om den. Dilemmaet med kampen er at den berører mange som den strengt tatt ikke burde berøre. Og dette er i stor grad personer som tar veien til Europa i håpet om å forbedre sitt eget liv. Man kan jo derfor spørre om hvorfor det skal være "ulovlig". De kunne jo heller være en ressurs enn et problem. Overvåkningskulturen jeg nevnte innledningsvis uttrykker seg helt i kampen mot ulovlig migrasjon. Dens tragedie knyttes for til konsekvensene av "Festning Europa", konsekvenser som må sies å være en mørk side i nyere europeisk historie. "Festning Europa" er som kjent brukt om Europas ytre grense mot resten av verden og avspeiles gjennom Schengen-samarbeidet.

Fra EU-hold hevdes det at Europa står overfor en ukontrollerbar strøm av mennesker. På spesifikke steder langs den afrikanske grensen står mennesker med ikke-europeisk bakgrunn i lange "køer". Dere kjenner sikkert til historiene fra media, bilder som for eksempel har vist at spanske myndigheter har laget et seks meter høyt gjerde rundt enklaven Ceuta, et gjerde som skal skille uvelkomne afrikanere fra det europeiske kontinentet. På andre steder i Europa finnes tilsvarende grenseovervåking, og enkelte forskere mener at alt fra 1,5 til 3 millioner mennesker hvert år tar seg ulovlig inn i EU på et eller annet vis. Som et svar på det økende "migrasjonspresset" har EU svart med å lage et juridisk rammeverk som skal sette klare grenser mellom "legal" og "illegal" arbeidskraft, et rammeverk som i seg selv er full av selvmotsigelser. Jeg her vil ta kort opp noen punkter.

På den ene siden er det vanskelig å se hvordan EU har blitt mer "fritt" når man går inn for styrkingen av friheten gjennom mer sikkerhetstiltak. Unionen, for eksempel, har forpliktet seg å introdusere obligatorisk fingeravtrykk i alle nye EU pass, hatt et

forslag om lagring av all personlig datatrafikk fra telekommunikasjon, og obligatorisk overvåkning av all individuell flytrafikk. Dette kan ikke forstås som en styrking av borgerrettigheter. Tvert om. Frihet for en EU-borger betyr ganske enkelt at man har muligheten til å reise og bo innenfor Festning Europa, mens for flyktninger og udokumenterte immigranter møtes en hardere hverdag. Det er litt underfundig.

Til tross for at ulovlig arbeidskraft har vært en integrert del av "svarte økonomier" i Europa i årevis, og, i enkelte sektorer ville produksjonen stoppe opp om det ikke var for bruk av ulovlig arbeidskraft, spår EU selv at de vil være avhengig av mer arbeidsinnvandring ettersom det spås nedgang i fødselskullene og en aldrende befolkning. Sett ut fra et annet perspektiv, restriksjonene som bygger seg opp mot arbeidsmigrasjon fra underutviklede er samfunnsmessig uøkonomisk for EU på lengre sikt. Den europeiske økonomien vil tape i konkurranse med andre voksende økonomier i den globaliserte verdenen. Hva burde vi egentlig gjøre i en slik situasjon?

Kampen mot ulovlig migrasjon, bør ses i relasjon til, og, som en negativ *effekt*, av større sosiale, kulturelle og politiske prosesser på EU nivå, prosesser som etter min mening er del av **Europeisk imperiebygging**. Som Shore (2000) utdypper i sin eksellente bok om EUs nye kulturpolitikk, "Building Europe", merkes et skifte i EUs integreringsprosesser. Å skape EU er et kulturelt prosjekt hvor identitet står sentralt. EUs identitetsbyggere er særdeles opptatt med å formidle ideen og iverksette tiltak som skal forsterke følelsen om en "Europeisk bevissthet" og "kultur". Derfor har ulike prosjekter, som for eksempel, implementeringen av Euroen, den omstridte EU-grunnloven, EU-"citizenship" og håndhevingen av Schengen-avtalen, vært initiativer for å bygge opp et internåpent Europa hvor det skal skapes klare *grenser* mellom dem som står **innenfor** og **utenfor** fellesskapet. Denne forskjellen er ytterligere understreket.

En vanlig anklage mot EU er dens potensial å skape sjåvinisme og rasisme tvers igjennom Europa ved en type produksjon av en ny underklasse av fremmede. Sentralt for EUs drøm opp et fritt og åpent Europa uten grenser er at den er drevet av paradokser: For eksempel ønsker man på den ene side ønsker å bygge ned grenser mellom stater, noe som skulle tilsi at det ble mindre fokus på sikkerhet. Men jeg mener at det motsatte er heller tilfelle. Det er mer fokus på sikkerhet, både *i* og *mellom* stater. Drømmen om et åpent Europa som skal fordre fri flyt av personer, kapital, varer og tjenester innebærer en eliminering av "problemer", en term som synes å gjelde immigranter, flyktninger, terrorisme, internasjonal kriminalitet og narkobaroner. Helt klart, disse må bli ekskludert fra unionens eksterne grenser.

Ettersom nasjonale grenser skal ha kommet ned, har muren som skiller EU fra de **andre** blitt høyere (Bunyan 1991; Pieterse 1991; Kofman & Sales 1992). Til en viss grad har EUs policymakere en vond tendens for å blande sammen kortene: Flyktninger, immigranter og asylsøkerer synes gjentatte ganger å bli blandet sammen med frykt for narkotika og terrorister, og har således utviklet seg til representere de som har "ikke har respekt for Europa" (Robins 1994:94) og symboliserer et typisk

"matter out of place" (Douglas 1966). Problemet med et åpent Europa er hvordan man skal stenge det av mot immigranter og flyktninger fra den tredje verden (Sivanandan 1991:v). Det har over flere formert seg det Stolcke (1995) kaller for "cultural fundamentalism", eller, "Eurocentrism". Altså, en type sjåvinisme rettet mot Muslimer og andre uønskede elementer (Cesarani & Fulbrook 1997:3).

Institusjonene – hvem fører kampen og hva er tiltakene?

Hva er så de konkrete tiltakene og hvem er det som fører kampen jeg snakker så mye om? For å ta det siste punktet først, så har blant annet et EU-organ, "**EU Justice and Home Affairs**" (JHA) en viktig rolle. Det er vanskelig å ha for seg hva JHA "er" for noe, men etter det jeg forstår, kan man omtale den som EUs "justisdepartement". Det er et organ som trekker opp regler og politikk for hvilken bevegelsesfrihet EU-borgere har innad i unionen og for dem som vil inn i den. JHA ble opprettet i 1991, og har ofte funnet sin konstitusjonelle legitimitet gjennom de mange traktatene som medlemsstatene har inngått de siste 15 til 20 årene. I 91 ble JHA døpt den "tredje pilar" i EU-samarbeidet, men i 97 endret den navnet til "**Area of freedom, security and justice**" etter implementeringen av Amsterdam-traktaten. Men organet har endret navn enkelte ganger ettersom politikken som har kommet ut av JHA har fokusert mer på sikkerhet enn frihet.

Uansett, kritikk, JHA handler mer om sikkerhet frihet. Og dette er problematisk. Ifølge det som gir en **legitim** rett for lengre adgang til Festning Europa er at innvandrerer fra et ikke-europeisk land kan vise til å ha arbeidsavtale i EU før han/hun har kommet hit. For mange ikke-europeere representerer dette et stort problem da arbeidssøkingen må foregå utenfor EU og helst i opprinnelseslandet til immigranten. Dette kan vi selv forestille er vanskelig da både selve søkingen er individuell og immigranter har ulik bakgrunn for å lykkes. Men i det store og hele avhenger retten til adgang om det er etterspørsel etter arbeidskraft i EU. For immigranter som ikke bare er arbeidssøkende, men må dra fra sitt land av andre grunner, for eksempel de som er på flukt, må de også følge opptrukne adgangsregler. Jeg tenker her på først og fremst at flyktninger synes å ofte å bli "rekruttert" til vestlige stater gjennom organisasjoner som **International Organization of Migration** og **FNs Høykommissær for flyktninger**

Velger en person å gå på siden av dette apparatet, blir situasjonen deres total annerledes. Etter det jeg selv forstår, og tror, ønskes det at migrasjonen skal være mest mulig legal, er baksiden av kampen mot ulovlig migrasjon at raskt genereres en flyktningartet situasjon ved EUs ytre grenser og andre lignende steder. Det argumenteres for at forskjellige faktorer driver ulovlig migrasjonsflyt: krig, vold, økologiske katastrofer, undertrykking av minoriteter, de typiske variablene som ofte er grunnlag for at mennesker flykter i det hele tatt (se Zolberg, Suhrke, & Aguayom 1989). Mennesker som velger å flykte/immigrere kommer ofte i en situasjon der de er avhengig av andre for å kunne dra fra et sted til et annet. En må gjerne kjøpe falske pass, bestikke noen, eller kjøpe hysly og mat fra en tredjepart, gjerne en menneskesmugler, en aktør som etter vestlig oppfatning er definert som et kriminelt subjekt.

Derfor spares det ikke på kreative tiltak for koordinere kampen mot ulovlige migrasjon. Forslagene, eller de implementerte tiltakene som verserer nå, er av en brutal art. For tiden er det utstrakt bruk av transittsentre og tilbakesendingsavtaler av ulovlige immigranter til transittland for global migrasjon. Flere transittsentre finnes blant annet i Italia, Frankrike, England, og faktisk synes det som vi har en i Norge. På Trandum interneringsleir like ved Gardermoen, også kalt "Norges Guantánom", skriver tidsskriftet Ny tid at enkelte har sittet inne siden desember i fjor uten lov og dom. Blant annet bodde jeg selv like ved et på den italienske øya Lampedusa.

Til det mer radikale har det vært foreslått å kutte i bistandshjelpen til u-land som ikke gjør en god nok jobb i overvåkningen av statsgrenser utenfor EU, eller, til det mer kjente, opprettelsen av "asylmottak" i deler Afrika. Andre forslag begrenser seg til det mer tradisjonelle, som for eksempel å forsterke Europas ytre grenser med mer grensepoliti og overvåke grenser med bruk av avansert radarutstyr. Men man velger også å gå inn i den digitale verdenen, og oppretter omfattende europeiske sentralregistre. Det siste er opprettelsen av **SIS II** (Schengen Information System) og **Visa Information System**. Dette er europeiske registre som flere EU stater bruker. Her oppføres navn på ulovlige immigranter og såkalte "grunnløse asylsøknader" når person pågripes av politi.

Den ytterste konsekvens av å være registrert her, er at man blir permanent utestengt fra Schengen-området på livstid. Et vanlig motstandsstrategi blant immigranter som blir plukket opp av nasjonalt politiet, er at de enten lyver, forfalsker eller ødelegger nasjonal identitet, også kriminelle handlinger etter europeisk oppfatning. Kampen mot ulovlig migrasjon blir etter min mening en sammenblanding av begreper, politikk og hva som skal være den "riktige flyktningevirkeligheten". Termer brukes misforstående og vilkårlig, og en må nesten spørre seg om både EU eller dens medlemsstater har en enhetlig og human asyl- og flyktningpolitikk. Eller, om de ønsker å ha det i det hele tatt. I lys av diskusjonen til nå, synes det som medlemsstater har skapt en flyktningesituasjon de ikke vet svaret på.

Policymakere er flinke til å skape en form for sosial nervøsitet omkring at mange immigranter oppholder seg i medlemsstater uten å ha de rette papirene i orden. Etersom vi observerer at de ytre grensene "krenkes" gjennom oppblomstringen av en okkult økonomi, menneskesmugling, er det legitimt at EUs sikkerhetsmaskineri settes i gang. Den moderne staten utøver monopolisert vold mot et fenomen her ansett som et "problem" for den etablerte orden. En følge av mange i denne kampen er at det skapes et mandat som klart differerensier mellom dem som har rett til å oppholde seg og krysse en stats territorium, til dem som ikke har det. Europeiske statsborgere inkluderes til å ha en juridisk rett til å handle slik, altså de handler innenfor den legal migrasjonens vilkår, mens dem som ekskluderes, dem som ikke er europeiske statsborgere, er de illegale immigrantene. At flukt fra globalt helevete blir en type kriminalisert handling, innebærer at når mennesker står på Europas dørstokk er de fratatt alle juridiske rettigheter - de er kriminelle fordi de har passert en statsgrense, de er ikke forstått eller kategorisert som mennesker har krav på

beskyttelse. Om de forsøker å søke asyl, venter en annen dans gjennom den byråkratiske kjøttkverna.

Som en avslutning, det jeg tror vi står overfor er at asyl- og flyktningpolitikk, uansett nivå, over lengre tid har endret form til å bli mer uklart og endret totalt karakter. De nye praksisene jeg har nevnt, utvanner flyktningbegrepet. Dette betyr at man vi må revurdere våre forestillinger og styre unna ideen om at personer på flukt eller med ønske å forbedre sin livssituasjon tilhører en underklasse av mennesker. I kampen mot ulovlig migrasjon legitimeres en motvilje å hjelp dem som trenger hjelp i vår verden. En effekt av dette er at den rammer potensielle mennesker som virkelig trenger hjelp. Som en foreløpig konklusjon, er den diffuse kampen rundt ulovlig migrasjon med på å begrave asylretten. Hovedspørsmålet er om det vi kaller for en "ulovlig immigrant" er en flyktning, asylsøker, eller noen annet. Hva tror dere?

Litteratur

Bunyan, Tony. 1991. *Towards an Authoritarian Europe State, Race and Class* (January), London Institute of Race Relations.

Cesarani, David & Fulbrook, Mary. 1997. *Introduction*, in D. Cesarani & M. Fulbrook (eds.), *Citizenship, Nationality and Migration in Europe*, London: Routledge.

Douglas, Mary. 1966. *Purity and Danger*.

Kofman, E & Sales, R. 1992. *Towards Fortress Europe*, in J. Hutchinson and A.D. Smith (eds.) *Nationalism*, Oxford: Oxford University Press.

Shore, Cris. 2000. *Building Europe. The cultural politics of European Integration*, London & New York, Routledge.

Sivanandan, A. 1991. "Editorial, Race and Class". 32 (3): v-vi.

Stolcke, Verena 1995. *Talking Culture: New Boundaries, New Rhetoric of Exclusion in Europe*, *Current Anthropology*, 26 (1):1-24.

Zolberg, Aristide R., Suhrke, Astri & Aguayom, Sergio. 1989. *Escape from violence: conflict and the refugee crisis in the developing world*, New York; Oxford University Press.

---

[1] Se "Tony Bunyan (2006), The EU's Police Chief Task Force (PCTF) and Police Chiefs Committee", web-link: <http://www.statewatch.org/news/2006/mar/pctf.pdf>

[2] Se. Ny tid, nr 8. 2006, s. 18-24.